

Rožmberské noviny.

Spolek rožmberské růže - PWR

Rožmberské noviny: Jaro 2023

Obsah

Úvodní slovo str. 3

Oldřich II. z Rožmberka str. 4 – 7

Michal Chrabrý str. 8 – 18

Aspekty moderního rytíře str. 19 – 20

Kameny na Polensku str. 21 – 35

S fotoaparátem za heraldikou str. 36 – 44

Heraldika Vítězslava Lazeckého str. 45 – 51

Úvodní slovo

Uvědomil jsem si nedávno, jak slavná máme výročí, okolo kterých prakticky procházíme bez povšimnutí. Vezměme si například takový 21. duben. Někdo možná tuší, že tento den vznikl podle legendy Řím. Mělo se tak stát údajně roku 753 př. n. l. Sotva ale někdo ví, že toho samého dubnového dne, ale roku 1918, vznikla naše legie v Itálii. I proto je ale důležité věnovat se dějinám a léčit tak paměť nejen našich blízkých, ale společnosti celkově. Vždyť dnešní doba je tak zmatená a dramatická, že je těžké se v ní orientovat. Právě proto bychom si měli najít někdy čas z ní uniknout do jiného světa a třeba v onom jiném prostoru hledat na příbězích a životech našich předků inspiraci pro nás samotné do dnešních dnů. Já si jeden takový příběh připravil. Pojednává o méně známém valašském turkobijci Michalovi Chrabrém. Bratr Miroslav Frk Vás zavede k Oldřichu II. z Rožmberka do 15. století – důležitému období z historie domu pánů z Růže. Znovu navštívíme Kameny na Polensku a od nového kolegy Michala Sabó se dozvíme, jak můžeme naplnit rytířský ideál v dnešních dnech. Časopis jinak doprovodí regent Schwamberg svou heraldickou rubrikou a bratr heraldik si připravil erby ze své dílny. A proto Vám přeji příjemné počtení a chuť do každodenního ruchu běžného života.

Stanislav Jalovec

Oldřich II.

z Rožmberka

Oldřich z Rožmberka se narodil do významného rodu pánů z Růže. Díky výchově a vlivu jeho poručníka nic nenasvědčovalo tomu, že by měl být jednou z hlavních protivníků husitství. Jeho poručníkem tehdy byl další významný člen naší aristokracie a tím byl příznivec Husů pan Čeněk z Vartemberka, který byl v osudových letech nejvyšším purkrabím království Českého.

Rodina

Asi nikdo nečekal že si vezme dceru svého poručníka, ale v případě 1. vladaře rožmberského domu byste byli na omylu. **Oldřich II. z Rožmberka** se oženil s dcerou svého poručníka **Čeňka z Vartemberka**, a to **Kateřinou z Vartemberka**. Rodina to byla velká. Oldřich a Kateřina měly spolu celkem 5 dětí mezi které patřila **Perchta z Rožmberka** (*1430 +1476) provdaná z Lichtensteinu (známá Bílá paní) nebo i pokračovatel ve vladařství 2. vladař domu rožmberského **Jindřich IV. z Rožmberka**. Bohužel manželství bylo krátké. Kateřina z Vartemberka zemřela v roce 1436 o 26 let před svým manželem. Oldřich II. se už nikdy znovu neoženil.

Boj s husity

Když se jako mladý vladař ujal rožmberského majetku, naše země se pomalu blížily do propasti a občanské války. Když pak na hranici jeho panství husité vypálili Sezimovo Ústí a začali zde budovat své husitské město Tábor, mladý Rožmberk se opět navrátil ke katolictví a stal se jedním z hlavních vůdců katolické šlechty v českém království. Aktivně tak hned ze začátku husitských válek oblehl spolu s dalšími vojsky teprve budované město Tábor. Město však nedobily. A spojená vojska byla poražena husitskou pomocí zvenčí. Rožmberská vojska se pak střetla s těmi utrakvisty ještě několikrát, a to například u Panského Boru či pod Vyšehradem. Oldřich II. se měl však s husity utkat i u Lipan roku 1434 nebo o rok později v bitvě u Křemže (1435). Faktem však je, že rožmberské

dominium muselo s husity několikrát uzavřít mír navzdory císaři a králi Zikmundovi.

Konflikt s Jiřím z Poděbrad a Kunštátu

Oldřich je dále spojen i s dobou pro něj asi méně známou. A tím je pohusitské období. Po smrti císaře Zikmunda na trůn nastoupil již druhý Habsburk na českém trůnu. Tím byl manžel jeho dcery **Albrecht Habsburský**. Ale ani ten se na českém trůnu dlouho neohřál. Vládl jen dva roky, než zemřel. Tím se dostáváme pomalu k další etapě života tohoto významného Rožmberka. Po smrti Albrechta I. (II.) byl titul nabídnutý bavorskému vévodovi Albrechtu III., který však titul odmítl. A tak bylo ustanoveno interregnum. Během kterého se do popředí začal dostávat utrakvistický šlechtic **Jiří z Poděbrad a Kunštátu**. Pokud opomene krátkou vládu krále **Ladislava Pohrobka** (1453–1457) z rodu Habsburků může se zdát, že Oldřich sám uvažoval o české královské koruně. Tu však nezískal on jako představitel katolických stavů, ale jeho oponent Jiří z Poděbrad, který byl vůdcem evangelických stavů.

Pečeť Oldřicha II. z Rožmberka z roku 1456.

Na sklonku života

A tak začalo dlouhé soupeření mezi správcem Jiřím z Poděbrad a šlechtou. Tento spor skončil až v podstatě rezignací Oldřicha II. a předáním vladařství svému synovi **Jindřichu IV. z Rožmberka** (*1427 +1457) jako 2. vladaři domu Rožmberského (1451-1457). Když Oldřich II. z Rožmberka ze zdravotních důvodů předával správu rožmberského dominia a vladařství svému synovi Jindřichu IV. z Rožmberka, asi nejspíš ještě nečekal, že svého nejstaršího syna, který zemřel ve 29 nebo ve 30 letech ještě přežije. 3. vladařem domu Rožmberského se tak ještě za života Oldřicha II. stal jeho druhorozený syn **Jan II. z Rožmberka** (*1434 +1472). Oldřich II. se stáhl do ústraní a přesídlil na hrad Dívčí Kámen nedaleko Českého Krumlova a Zlaté Koruny. Oldřich II. z Rožmberka, 1. vladař

domu, umírá v Českém Krumlově ve věku 59 let Léta Páně 1462.

Miroslav Frk

Zdroje:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Old%C5%99ich_II._z_Ro%C5%BEmberka

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_II._z_Ro%C5%BEmberka

https://cs.wikipedia.org/wiki/Ji%C5%99%C3%AD_z_Pod%C4%9Bbrad

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jind%C5%99ich_IV._z_Ro%C5%BEmberka

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Ro%C5%BEmberkov%C3%A9>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Husitsk%C3%A9_v%C3%A1lky

**Michal
Chrabrý:
Dlouhá cesta
ke krátké
svobodě**

Turkobijec z mého dnešního článku je takřka zapomenutý. Přitom patří k největším Rumunům a velkým bojovníkům za svobodu proti Osmanům a Maďarům. Za jeho života se ostatně zrodil sen, který našel v moderních dějinách realizaci. Tím snem bylo nezávislé Rumunsko a Moldavsko.

Obchodník nebo kníže?

Vlastním jménem to byl **Mihai (Michal) Patrascu** (čti Patrašku) (1593 - 1601), který vyrůstal v obchodnické rodině v Orasul de Flosi. Ano, vyrůstal. S jeho původem je to složité. Mohl být Patrascu po knížeti vojvodovi Patrascovi, ovšem nemanželského původu. To by znamenalo, že jeho otcem byl příslušník knížecí dynastie Basarabů (konkrétně dynastie Draculesti), takže byl spřízněný s **Vladem Tepesem** (cca 1431 - 1476). O jeho matce se traduje, že pocházela z krve byzantských princezen. Vládu měl možná v krvi. Přesto to byl do zralého věku jenom obchodník, statkář a bán. To podle kusých zpráv o jeho mládí můžeme ještě spolehlivě určit. Byl to šikovný podnikatel. Jak rostlo jeho jmění, rostl i jeho věhlas a obdiv okolí. Vzal si starší, ale bohatou vdovu **Stancovou**, která ho později bude podporovat i na trůně. Se svým a jejím majetkem nakládal více než rozumně. Chytrě spekoval s půdou, stal se jedním z největších vlastníků půdy ve Valašsku a pronikl mezi šlechtu. Jako bán zději zasedl v radě samotného valašského knížete.

Nešťastná valašská země

Mohl žít v klidu a míru, kdyby žil jinde. Ale on žil ve Valašsku v 16. století, za knížete **Alexandra**, řečeného **Zlý** (zem. 1593), který posílal na kůl za křivý pohled, a pod tureckou okupací. A právě Portu v Konstantinopoli podplácel Zlý, aby se udržel na trůně. Valaši platili peníze a odváděli děti podle devširme z přibližně každého čtyřicátého domu na janičářský výcvik, do eunušské služby, do harému konkubín. Patrascu byl z těch bojarů, kteří se na to nemohli dívat a rozhodl se pro vzpouru. Punkt byl ale brzy rozbit. Hlavní spiklenci byli před zraky ostatních bojarů naraženi na kůl při venkovní hostině pořádané Zlým. Michal přechal s vrahy v patách a jeho žena hledala azyl v klášteře. Náš hrdina nakonec doputoval do Konstantinopole, kde se odhodlal naplnit svůj smělý plán. Rozhodl se podplatit sultána, aby sám získal valašský trůn a Alexandr byl popraven.

Neber úplatky, nebo...

Michal neměl čas vysedávat u kávy a musel jednat. Naklonil si patriarchu **Jeremiáše**, kontaktoval svého příbuzného, řeckého obchodníka **Andronicuse Cantacuzina**, a zasedl ke stolu s anglickým vyslancem v Konstantinopoli **Bartonem**. S těmito známostmi, kontakty na janovské obchodníky a jejich penězi mohl uplatit sultána i Vysokou portu, která za sultána vládla ve skutečnosti. Sultán **Murad III.**, který miloval umění a knihy, nevládl již z tradice jako jeho předchůdci. Skutečnou moc držela jeho rada a hlavně velkovezírové jako třeba **Sinan Paša**, kterého musel Michal nutně uplatit a získat na svou stranu. Murad nechal odstranit knížete Alexandra nejen kvůli štědrým úplatkům od Patrascu, ale také už kvůli tomu, že předchozí kníže byl slabý a mohl být snadno svržen. I Turci měli zkrátka zájem na tom, aby v neklidném Valašsku zavládl alespoň na čas klid a mír, protože pak by jim nic nebránilo k další invazi do nitra Evropy.

Freska našeho knížete v jednom z klášterů

Reforma nevolnictví

Samotný Michal svoje dosazení v září 1593 okomentoval později takto: „*Ve své zemi bych mohl zůstat v klidu a bezpečí, bez jakéhokoliv strachu, kdyby mě nebyla povolala má věrnost ke křesťanství.*“ Zatím ale musel hrát dvojí hru. Začal platit tribut i daň krve (děti do janičářských sborů a harémů) a tvářil se loajálně. Půjčil si další peníze od tureckých věřitelů. Nehodlal je ale použít na nic jiného, než na boj proti nevěřícím. Začal skupovat zbraně, děla, střelný prach. Bojary z knížecí rady nahradil vysokými státními úředníky, aby posílil centrální, knížecí moc státu. Na druhou stranu věděl, že bez podpory bojarů, jejich družin a soukromých armád se těžko udrží, natož aby zápasil s osmanskou říší. Proto podpořil nutný feudální systém větším připoutáním rolníků k půdě. Dva roky po svém nástupu na trůn provede celkovou reformu v nevolnictví.

Čas na válku

Leč nepředbíhejme. Byl 13. listopad Léta Páně 1594, když si turečtí lichváři přišli pro své peníze a úroky do Bukurešti, kde sídlil kníže vojvoda. Michal se rozhodl zaplatit jim za celou zemi i s doplatkem za příkoří. Věřitelé byli pozváni do jednoho bukurešťského domu, kde je Michalova družina zavřela, zabednila a nechala shořet v plamenech. Tu noc povstalo Valašsko v ohni domu, který vyhořel do základů potom, co spálil všechny nešťastníky uvnitř. Kníže promluvil ke svým poddaným a vyzval k povstání proti Turkům po celém Valašsku. Turci byli ihned poté naháněni a vražděni po celé zemi. Vojáci, žoldnéři, hajduci, Székelové z Transylvánie, bojaři, družiníci i prostí rolníci a horalé z celé země se hlásili pod knížecí prapor. Byl čas na válku i novou diplomacii.

Zikmund Bathory - knížecí spojenec i Nemesis

Noví spojenci

Valašský kníže vojvoda začal oslovovat nové možné spojence. Přidal se do papežské Svaté ligy a doufal v křížovou výpravou. Uzavřel mír se **Zikmundem Báthorym** v Sedmihradsku a s **Aronem Vodou** v Moldávii. Vyslal poselstvo ke dvoru **Rudolfa II.** (1552 - 1612) v Praze. Nebyl by to ale valašský kníže, kdyby měl sedět doma a spřádat intriky se sousedními vladaři. Michal ve Valašsku a Aron Voda v Moldávii zahájili válku bleskovými výpady prakticky okamžitě po valašském povstání. Byla zima, Turci se choulili ve svých pevnostech na březích Dunaje u ohňů a vylézt by je ani nenapadlo. S pomocí od sultána nemohli počítat, protože v Konstantinopoli měli větší starosti s odporem v Persii. Nějaký valašský kníže pro ně nic neznamenal. O to více jim Patrascu vytřel zrak. Táhl přímo k Dunaji a bleskovými výpady se ještě v zimě 1594/1595 zmocnil pevností Giurgiu, Burzila a dalších. Objevil se a udeřil rychle jako blesk, aby zase zmizel. Zmatení Osmané vůbec netušili, kde ho mají čekat. Do toho je z Moldávie napadl kníže Aron a zmocnil se Ismailu.

TAVOLA G

Michalova kavalerie

Valaští d'auři

A valašský kníže šel ještě dál na jih. Jeho nájezdy vedly až k Drinopolu. Kde se objevili jeho muži, tekla krev, braly se zásoby a peníze. Přebytky se pro jistotu pálily a tak udělal Turkům kníže lekci na jakou dlouho nezapomněli. V ulicích Cařihradu se lidé báli, aby se před nimi neobjevili d'auři knížete Michala. Dlužný tribut, spálená pole s úrodou, ukradený dobytek, to vše rozvracelo tureckou pokladnu a způsobilo prudký nárůst cen v samotném srdci osmanské říše. Čas odplaty měl přijít v srpnu 1595. Sultán poručil Sinan Pašovi, aby táhl do Valašska. Kníže se odhodlal spojit se Zikmundem Báthorym a poslal za ním do Sedmíhradska poselstvo. Poselstvo, které jednalo bez svého pána, dojednalo nevýhodné podmínky. Michal se musel vzdát práva na trůn a měl se stát pouhým místodržícím. Dále postrádal právo vybírat daně a uzavírat smlouvy. Za Zikmunda tu dále vládla dvanáctičlenná bojarská rada pod kontrolou sedmíhradského knížete. Michal si nemohl dupnout, tentokrát ne. Přijal své místo, tak jak bylo ujednáno, protože ze své pozice si nemohl klást jakékoliv podmínky. Naštěstí se mu konečně dostalo alespoň nějaké materiální pomoci.

Calugareni

V bitvě u Calugareni nastoupilo asi šestnáct tisíc Valachů a sedmíhradských Székelů proti možná až stotisícové turecké armádě. Aktivního boje se účastnilo ale jen čtyřicet tisíc mužů osmanské armády. Proti takové síle musel Michal v předchozích měsících vyklidit povodí Dunaje a ustupovat na

příhodné místo. To našel jižně od vesnice Calugareni, v krajině uzavřené kopci tak dokonale, že se tu Turci nemohli plně rozvinout. Navíc v místě, kde se řeka Canistea vlévá do řeky Neajlov. A ještě s těžko přístupným terénem, který se dělil na bažiny a lesy. První fáze bitvy se strhla dopoledne 23. srpna 1595 u mostu přes řeku Neajlov. Asi dvanáct tisíc mužů Sinana Paši překročilo most. Dříve než Osmané mohli zformovat, udeřil na ně kníže pomocí deseti děl. To byla jediná děla, která měl k dispozici. Poté zaútočil se všemi deseti tisíci Valachy. V záloze si ponechal šest tisíc Székelů pod velením kapitána **Királyho**. Király vyčkával s muži o něco dál na severozápadě, pokud by se Turci pokusili o nečekaný útok tímto směrem. Ti však zatím byli zahnáni náporem všem valašských sil na druhý břeh. Byla to ale jen první fáze bitvy, pouhé oťukávání nepřítele. Sinan Paša už měl nový plán.

Dvojitý obchvat

Druhá fáze bitvy začala v poledne toho samého dne. Sinan Paša udeřil s plnou silou čtyřiceti tisíc mužů. Janičáři vedli útok přes most a řeku Neajlov přímo proti Valachům. Aby překročili řeku a hlavně bažinu, museli si vyrobit fošny a prkna. Přímý útok janičárů se povedlo ještě zastavit. Ne ale dvojitý obchvat turecké jízdy. Zatímco z pravé strany útočil Mehmed Paša, z levé strany útočil Hasan Paša. Ani stateční Valaši nedokázali čelit útokům na obě křídla a byl to právě Hasan Paša, který rozbil valašské křídlo. Mihai musel ustupovat a na bojišti zanechal i děla. Své muže naštěstí zastavil severně od vesnice Calugareni a podařilo se mu zastavit turecký postup. Bojiště ale po poledni patřilo Osmanům.

Bitva u Calugareni - právě tady a během následujícího tažení získal Michal své přízvisko

Zelená zástava prorokova

Poslední fáze bitvy začala odpoledne. Michal dostal čerstvou posilu v kavalerii kapitána Coceay (v době předchozích bojů byl kapitán na průzkumu). I když se jednalo asi jen o čtyři sta mužů, dalo se s nimi počítat na křídlech nového protiútoky, který vedl samotný Mihai. Se všemi silami udeřil na Osmany a na břehu řeky se zmocnil opět všech svých kanonů, aby je znovu naládoval prachem a kulemi proti Sinan Pašovi. Znovu ukořistěná děla zasypala Turky horkým kovem tak, že jejich řady protrhaly krvavé trhliny. Kapitán Cocea ale mezitím nemířil s Valachy znovu dobýt břeh, ale objel Turky, aby napadl srdce jejich velení, samotného Sinan Pašu. Paša se zrovna po ústupu svých mužů přes most, řeku a bažinu snažil situaci zachránit a vymyslet novou strategii, když s hrůzou zjistil, že jeho osobní garda je napadena křesťanskými d'aury, co se tu náhle objevili. To už skoro současně napadli osmanský tábor i hlavní valašské síly. Mezi Turky vypukla panika. Kdo nebyl zabit v boji, nebo se neutopil v bažině, mohl být ušlapán svými souvěrci nebo postupujícími Valachy.

Legenda o bitvě

Třetí fázi bitvy vyhráli Valaši. Stali se pány pole, ukořistili zelenou zástavu Proroka, v bitvě byli zabiti tři pašové a stateční obhájci Karpat ztratili jen tisíc mužů oproti desetinásobným ztrátám Turků. Samotný Sinan Paši z bitvy jen tak tak utekl. Pozdější legenda vypráví, že se utkal se samotným Michalem Chrabrým, který ho srazil z koně rovnou do bahna, odkud ho vytáhl a zachránil věrný otrok. Zůstalo ale jen u legend. Těžce dobyté pole musel kníže vyklidit a obětovat i Bukurešť a Targoviště, protože mu pořád nepřicházely posily. Brzy se ale vrátí a se spojenci znovu dobude ztracené državy. Bitva u Calugareni se ale toho dne navždy zapsala do srdce každého Valacha a později Rumuna jako bitva, kde si vybojovali nezávislost před mnohem silnějším nepřítelem. Právě Calugareni a pozdější osvobozovací pochod vynesly knížeti přízviska Chrabrý a Vítězný....

Místo kříže pŭlměsíc

V samotné Bukurešti zůstalo jen 1500 bojeschopných mužů. Příliš malá síla na to, aby se posádka mohla účinně bránit. Když tam navíc Sinan Paša přitáhl s celou armádou a vystrčil výhrůžně děla, posádka raději kapitulovala. Situace se opakovala v Targovišti. Na obou místech Osmané nelenili a začali rovnou šířit svoji víru. Kříže nahradily pŭlměsíce, kostely se okamžitě musely přestavět na mešity a z kláštera postaveného Alexandrem Vodou udělali rovnou pevnost. A Chrabrý ustupoval, protože se mu pořád nedostávalo posil. Nakonec se utábořil ve Stoinesti nedaleko průsmyku Rucar-Bran. Konečně došly posily. Armády sedmihradského, valašského a moldavského knížectví se spojily a vyrazily na pochod s podporou toskánských žoldnérů a dělostřelectva, díky kterému padlo rychle Targoviště. Bukurešť už Turci raději vyklidili sami. I počasí přálo křesťanským zbraním. I když byl teprve začátek října, prudce se ochladilo a pro Osmany už kvůli tomu nemělo cenu zůstat ve Valašsku. Mihai ale nemohl nechat Turky jen tak odejít. Po zatlačení nepřítele k Dunaji provedl překvapivý útok nedaleko Giurgiu a Turky rozdělil. Během bitvy osvobodil na deset tisíc křesťanských zajatců a zabavil zpět kořist, které se pašovi vojáci během tažení zmocnili. Řada vojáků pŭlměsíce se ještě utopila během přechodu Dunaje. Kdo se z Osmanů vrátil domů, vrátil se navíc s holým zadkem, ale mohl mluvit o štěstí, že se vůbec vrátil ze země karpatských d'aurů.

Nejednota naší slabinou

Aby bylo vítězství kompletní, oblehl Michal ještě pevnost Giurgiu a za pomoci toskánského dělostřelectva ji za dva dny dobyl. Valašsko bylo znovu svobodné a Turci raději s Michalem uzavřeli mír. Jenomže, když se zbavili Turků, začali křesťanští sousedé znovu kout pikle mezi sebou. Chrabrý jednou prohlásil, že Turci nejsou tak silní, jak mohou vypadat, ale že slabinou křesťanské Evropy je její nejednota. A měl pravdu. Ještě ten rok napadli Poláci Moldavsko a dosadili tam svého kandidáta Movilu, který byl ale zároveň vazalem turecké Porty. Michal nadále zůstal jako vazal sedmihradského knížete pod dohledem bojarské rady zodpovědné sedmihradskému knížeti a sněmu sedmihradských pánů. Z omezení své moci si pranic nedělal, protože v praxi vládl stejně sám a bez omezení.

Obnovení tributu

Tak ještě v roce 1595 došlo na reformu známou jako Michalovo připoutání. Šlo o výnos k nevolnictví, který říkal, že každý poddaný je nevolníkem toho pána na jehož panství se nalézá. Pokud by uprchl, nemá být stíhán, ale ponechán na državách bojarského souseda. Tak si Michal naklonil svou šlechtu. Reforma měla za následek kromě připoutání dosud svobodných rolníků k půdě bojarů i to, že poddaní v sousedství (hlavně v Transylvánii) se bouřili a utíkali do Valašska. Leč ani muži tak chrabrému, jak napovídalo jeho jméno, nebylo dopřáno klidu. Zikmund Báthory v roce 1597 abdikoval a Mihai potřeboval najít někoho, komu by mohl složit novou lenní přísahu. Zahájil jednání s Turky, kteří se už nepokoušeli táhnout do Valašska a po výše popsaném výprasku raději uzavřeli s Michalem mír. Teď ucítili svoji příležitost jako hladová šelma a požadovali obnovení ročního tributu vůči sultánovi.

S Rudolfem i Turky

Viteazul se raději obrátil na císaře Rudolfa II., který za vazalskou přísahu spíše nabízel než požadoval. Podle dohody se měl Mihai těšit podpory pro svou armádu, získal dědičné právo na trůn pro své následovníky a v případě, že by neměl nástupce, mohla si knížecí rada zvolit svobodně knížete ze svého středu. Autonomie knížectví byla pro císaře hotovou věcí. Smlouva začala platit v červenci Léta Páně 1598. Mihai Viteazul tehdy složil přísahu před císařovým zástupcem v klášteře Dealu. V srpnu 1598 se ale na sedmihradský trůn vrátil Zikmund Báthory, aby se po půl roce znovu vzdal trůnu ve prospěch svého bratrance **Ondřeje Báthoryho**. Ondřej požadoval po Chrabrém obnovení vazalské povinnosti. Mihai se obrátil na císaře a hledal u něj zastání. Pověstná laxnost císaře Rudolfa ale Michala upozornila na to, že tudy cesta nevede. Obrátil se tedy na Portu a byl nucen přijmout placení tributu a ochranu evakuace tureckých pevností na Dunaji. Zároveň ale choval předstíranou loajalitu vůči Ondřejovi a jednal s císařským dvorem. Jinak to ani nešlo, nemohl si proti sobě poštvat všechny strany.

Chrabrý vstupuje do Alba Iulia v Transylvánii

V řeži a bez kyrysu

V roce 1599 po vykonání válečných příprav vtrhl bleskově přes Karpaty do Sedmihradska. V Sedmihradsku zrovna probíhala hromadná selská vzpoura proti šlechtě, protože zdejší rolníci byli příliš utiskováni šlechtou a raději přebíhali k Michalovým bojarům. Valašský kníže porazil Ondřeje u Selimbaru a po bitvě byl na útěk zabit i Ondřej Bathory. Když ale Székelové přinesli Ondřejovu hlavu valašskému vojvodovi, kníže byl znechucen. Po smrti Ondřeje netoužil, vážil si svého soka a možná cítil, že jeho smrt přinese další problémy. Proto vystrojil sedmihradskému knížeti nákladný a důstojný pohřeb. Legenda ještě praví, že v bitvě u Selimbaru se fortuna nakláněla tak dlouho nerozhodně mezi oběma stranami, že to kníže nevydržel, strhl si kyrys z hrudi a vydal se do boje pouze v bílé košili. Když viděli jeho muži, jak odvážně až šíleně si jejich pán počíná, vrhli se proti sedmihradským s novou silou a opustili pole jako vítězové. Tento příběh později posloužil tvůrcům filmu Nemuritorii, kde si o tom vypráví Michalovi vojáci, kteří se vrací domů s knížecím praporem.

Székelové přinášejí knížeti

hlavu Ondřeje Bathoryho

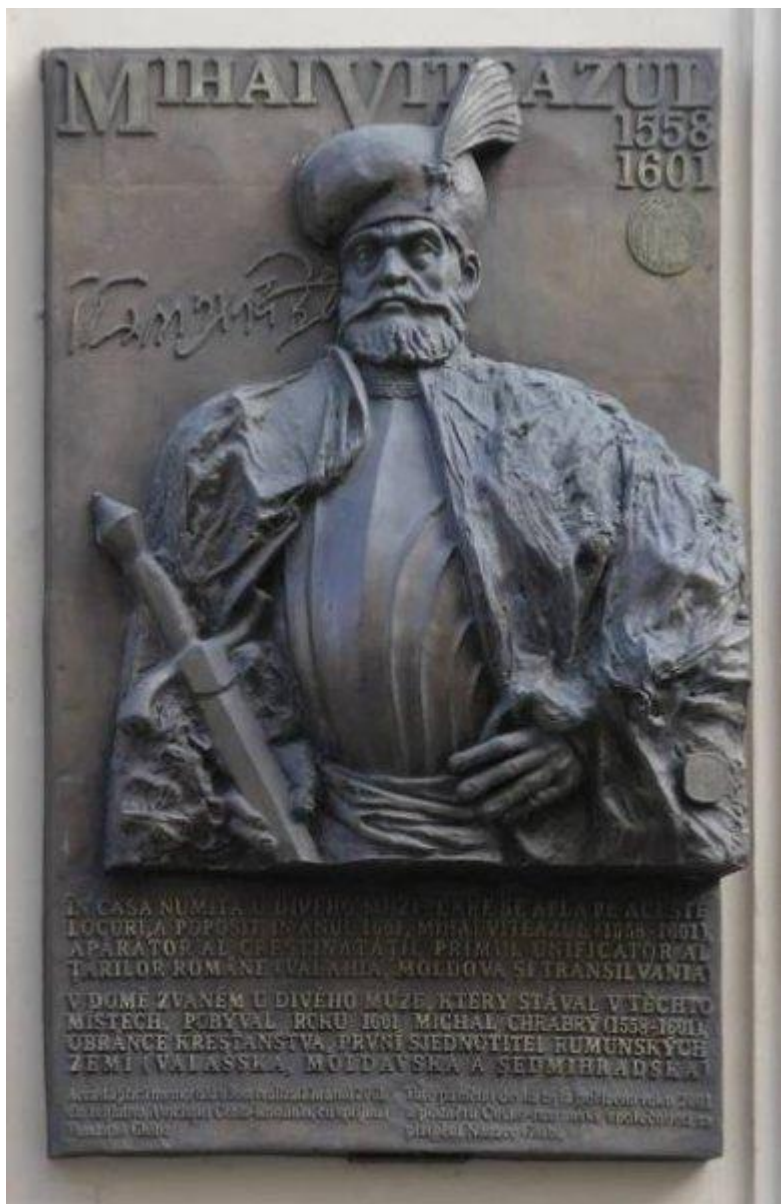
Pragmatik

Michalova práce ale neskončila. Jednal opatrně a pragmaticky, proto nikoho ze svých nepřátel v Transylvánii netrestal, pouze nejzavilejším nepřátelům zabavil majetek. Stejně jako doma, zde rovněž podporoval církev. Postavil pravoslavnou katedrálu v Albě Iulii, centru Transylvánie a v Maramuši založil pravoslavné biskupství, dále schválil všechny tři jazyky a všechna křesťanská vyznání v Transylvánii. Dělal jen dobře. Potřeboval spojit síly se Sedmihradskými, aby připojil ještě Moldavsko. Výprava do Moldavska šla jako po másle. Ve jménu císaře Rudolfa se Michal zmocnil knížectví za necelé tři týdny. Movila uprchl do Polska a Michal se nechal titulovat jako „ z *Boží milosti kníže Valašska, Sedmihradska a celého Moldavska* “ Bylo to v dějinách vůbec poprvé, kdy došlo ke spojení těchto územních celků. Císař Rudolf všechna tři knížectví přenechal Michalovi jako místodržiteli.

Jepičí život říše

I přes pragmatickou, mírnou a ohleduplnou politiku se nemohl ani Mihai Viteazul zavděčit všem. Jeho vzrůstající moci se bál císař Rudolf, Poláci i Turci. V Sedmihradsku ho nemusela převážně uherská šlechta. Co na tom, že byl také kníže a šlechtic? Pro ně byl cizinec a barbar z malé a chudé země, dobré akorát k tomu, aby sloužila jako výspa proti Turkům. Okamžitě po nástupu na trůn proti němu začali intrikařit. Po šesti měsících na trůně tří knížectví odmítla šlechta v Sedmihradsku vzdát

Michalovi hold. Raději v Turdě složila přísahu císaři. Pod vedením císařského generála **Giorgia Basty** porazila knížete Michala v bitvě u Miraslau. Kníže se stáhl do Fagaraše, aby se brzy dozvěděl, že v době porážky u Miraslau vpadli do Moldavska Poláci a znovu dosadili na trůn Movilu.

Zde bydlel Mihai, když čekal na audienci u císaře Rudolfa II.

U Divého muže

Valašský kníže uprchl do Prahy, kde žádal o audienci u císaře Rudolfa. Zajímavostí jistě je, že se ubytoval v domě U Divého muže (dnes dům č. p. 256) v současné Nerudově ulici na Malé Straně. Od roku 2001 zde má pamětní desku. Když konečně došlo na audienci u Rudolfa II., zjistil Viteazul, že v Sedmíhradsku znovu vládne Zikmund Báthory, který se s podporou sedmíhradské a uherské šlechty obrátil proti císaři. Nyní Rudolf nic nenamítal proti tomu, aby se Chrabrý vrátil do Sedmíhradska v čele císařské armády. I Giurgiu Basta připojil své síly a společně porazili Zikmunda Bathoryho.

Konec Nemesis

Bathory raději uprchl a později získal inkolát v českých zemích na panství Libochovice. Nějaký čas pobýval ještě v Praze, aby se odstěhoval do Libochovic, kde si mohl užívat zámku, města a 17 vesnic (císař odebral panství panu Popelu z Lobkovic). Poddaní ho neměli rádi, protože se svou družinou pořádal nevázané pitky a týral kdekoho v širém okolí. Jediná dobrá věc byla, že zde nechal vydláždít náměstí. Po šesti letech utrpěl ataku mrtvice. Přivolaný sedmíhradský lékař ještě knížeteI jakž takž uzdravil, aby byl Zikmund posléze uvězněn na rozkaz císaře v Praze. Stárnoucí císař se bál spiknutí proti své osobě. Možná další ataka mrtvice, možná ale také otrava zabila Báhoryho na jaře 1613.

Zrada

Michal Chrabrý, ale neměl již po svém vítězství mnoho času a v době Zikmundova skonu byl již sám pochován v Albě Iulii. Valonští žoldnéři, kteří měli Chrabrého znovu dosadit na trůn, zabili knížete v Campia Turzii 19. srpna Léta Páně 1601. Stalo se tak na rozkaz Giurgii Basty. Žárlil na Michala a jednal bez císařského rozkazu. Císař sice k vraždě knížete rozkaz nedal, vraždu ale také nikdy nepotrestal. Michal už nikdy neměl dokončit svůj sen o sjednocení rozdrolených územních celků, které dnes známe jako Rumunsko a Moldavsko. Kníže možná ani sám nevěřil na trvalé sjednocení všech tří knížectví. Když ale po Calugareni viděl, jak dokázali jejich spojené armády efektivně spolupracovat, chtěl vytvořit celek, který bude schopný lépe čelit takovému nepříteli jako je Osmanská říše.

*Michalův odkaz dodnes
dříme v jeho zemi, kde více než před 100 lety rumunský král vytvořil řád na jeho počest - Řád
Michala Chrabrého*

Odkaz

Jeho sen ale žil dál a došel naplnění v 19. století. Rumunský král na jeho počest vytvořil v roce 1916 nové vyznamenání Řád Michala Chrabrého. Asi by ale neměl radost z toho, že tento řád dostal i Hermann Göring. V anketě Největší Rumun se Michal dostal na více než důstojné čtvrté místo a dodnes je symbolem rumunské státnosti. Režisér Nicolaescu o něm natočil velkofilm Mihai Viteazul, známější někdy jako Poslední křížová výprava. A tento příspěvek věnuji památce statečného knížete a mým rumunským a moldavským přátelům, které jsem měl tu čest poznat. Protože ironií historie je, že si ani neuvědomujeme, kolik jsme dlužni malým národům, kteří třeba v boji za svou samostatnost udělali mnoho pro sebe i pro nás!

Stanislav Jalovec

Zdroje:

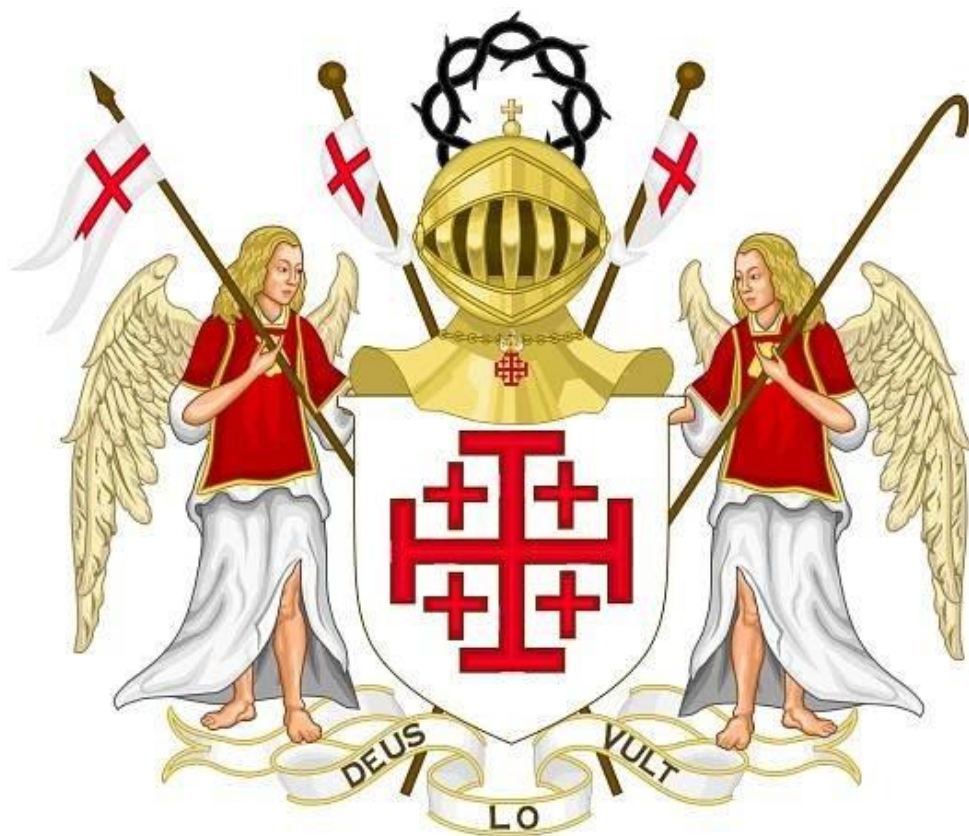
Treptow, Kurt: Dějiny Rumunska

Roller, Mihai: Dějiny Rumunska

Kontler, Laszló: Dějiny Maďarska

Pražák, Richard: Maďarsko

<http://www.historia.ro/.../castigat-mihai-viteazul...> Odkaz na bitvu u Calugareni...

Řád Božího hrobu -

během 1. kruciáty začaly někde tady fungovat rytířské řády

Rytířské řády ve 21.století? Představitelé anachronismu nebo nositelé slavného odkazu?

Motto: „Náš osud není vepsán ve hvězdách, ale v nás samých.“ William Shakespeare

Na počátku bylo slovo

Podstatou tohoto článku není vychvalování a vzpomínání na časy minulé. Pokládáme si zde otázku toho, zda-li a jaký význam mají v dnešní přetechizované době řády rytířské. Patříme do minulosti a nebo jsme stále ku potřebě? A na počátku bylo slovo. Když před 928 lety byla vyhlášena První křížová výprava, tak málokdo věděl, co světu přinese. Po dobytí Jeruzaléma a získání božího hrobu z rukou muslimů začala vznikat ozbrojená uskupení, která brzy získala statut rytířských řádů. Právě z dob křížových výprav pochází samotné organizované rytířstvo. Templáři, Johanité, Řád německých rytířů. Rytířská doktrína se opírala o pevné základy. Primární povinnosti? Vojenské, církevní, zakládání špitálů, ochrana poutníků.

Rytířské ctnosti

Po pádu Jeruzaléma a postupné ztráty Svaté země se rytířské řády přesunuli zpět do Evropy, a tam teprve začala jejich slavná epizoda. Když se řekne středověk, všem ihned naskočí obrázky rytířů a hradů. Ale bylo tomu tak? Rytíři bez součinnosti s církví nebyli nic. Jistě, mnoho rytířů se stalo

psanci, co si pravidla vykládali dle svého vlastního uvážení, ale hlavní podstatou středověkého rytíře bylo dodržování rytířského kodexu a služba králi či církvi. Kdybychom měli rozebírat rytířskou historii, tak by to nevydalo na článek, ale přinejmenším na celou knihu. Podstatou tohoto spisu ovšem není historie rytířství, ale otázka, zda-li má dnes rytířství smysl? Potřebuje současný svět rytíře? A jaké má mít takový rytíř vlastnosti? Ctnosti rytířské sepsal radní písař, historik a teolog z německého Eisenachu **Johannes Rothe** (1360–1434) ve svém díle *Der Ritterspiegel*, stanovil "sedmero zručností," které musí každý rytíř ovládat: „Jízda na koni, plavání a potápění, střelba samostřilem i lukem, boj na turnajích, lezení po žebříku i po laně, zápas a šerm, dvorně se chovat u stolu, tančit a ovládat hru v šachy!“

Aspekty moderního rytíře

Tyto zručnosti měl ovládat středověký rytíř, ale vzhledem k dnešním poměrům jsou některé body naprosto nepoužitelné. K čemu vám dnes bude pro život jízda na koni nebo střelba z kuše. Koníček hezký, ale praktické využití v životě zde nehledejte. Princip moderního rytířství by měl být primárně morální. Naší budoucností nebude bojovat ve svatých válkách, ale bojovníky přesto zůstáváme. Jsme bojovníky za to, aby historie neupadla do zapomnění. Naším cílem je v první řadě ochrana hmotného dědictví po našich předcích. Kdo neovládá historii, nikdy nepochopí budoucnost. Péče o památky, šíření a osvěta historie. To je naší hlavní doktrínou. Naší zbraní dnes není meč ani kopí, ale slova a informace. Šíření historie a zasloužení se o to, že odkaz bude nadále pokračovat je základ. Přesto však jsou zde aspekty, které by měl současný rytíř splňovat. Stejně jako v dobách našich předků, musíme dbát o to, abychom pomáhali potřebným. Dnešní nejistá doba plná předsudků si žádá čestné chování. Rytíř by měl být apolitický. Neslouží straně, ale svému řádu. Musí dbát rozhodnutí svého představeného a dalších svých nadřízených.

Sloužíme lidem

Jsou zde další vlastnosti jako jsou čest, věrnost, oddanost věci atd. ale základ je jeden. Do řádu musí být přijímáni pouze ti, co si to opravdu zaslouží, a co svému přesvědčení věří. Samozvaných řádů je jako hub po dešti. Stalo se módním zvykem zakládat sdružení a vydávat je za rytířské řády. Může do nich vstoupit kdokoliv a to bez ohledu na zásluhy a prokázanou činnost. Díky těmto "institucím" se pohled lidí na tradiční řády dost zhoršil. Jsme pro ně jen další z řady. Takový jest hlavní problém dnešní doby. Lidé přestali rozdělovat kluby od řádných rytířských společenství. Stát a zákony nám v tomto směru nepomohou. Je jen na nás, jak se k problému postavíme. Možnosti moderního řádu jsou dvě. Buď vstoupí do ilegality a bude čistě tajným a elitářským řádem vyvolených a nebo se bude prezentovat natolik pozitivně na veřejnosti, že ho lidé budou brát vážně. Za sebe se stavím k druhé variantě. Lidé nesmí mít řád spojený s elitáři a rádoby náboženskými fanatiky. Řád je tu přeci od toho, aby sloužil lidem. Tak to bylo, je a bude. Budoucnost patří odvážným! Jak zní resumé? Ano, rytíři do dnešní doby patří. Musíme přijímat výzvy, a tato doba pro nás představuje motivaci. Motivaci k tomu dokázat ostatním, že v dnešní přetechnizované době je potřeba ctít staré hodnoty a vážit si odkazu minulosti, protože: „Kdo neuchová tradice, ten nemá na čem stavět budoucnost!“

Michal Sabó

Smírčí kameny na Polensku

Nedílnou součástí krajiny Polenska jsou svědci dávné minulosti, tzv. smírčí kameny, které byli vztyčovány dle tzv. smírčích smluv na místech násilných či tragických událostí. Na Polensku se nachází v současné době zhruba 22 těchto historických kamenů, které se bohužel stávají i terčem útoků zlodějů, kteří si pak tyto historické artefakty dávají na skalky, či do základů svých obydlí. Přitom si neuvědomují, že odcizení takovýchto kamenů je trestným činem. Když vezmete kámen z jeho původního místa, říká se, že mu vezmete jeho duši. V této kapitole jsem se snažil popsat pouze kameny, které stále existují, protože kamenů, které již zanikly je mnoho, ovšem mnohdy k nim nemáme žádnou spolehlivou informaci, krom vzpomínek pamětníků. O problematice smírčích kamenů vyšlo několik publikací, např. od Zdeňka Jaroše (Pamětní kameny na Jihlavsku, Jihlava 2003), či Hynka Jurmana (Smírčí kameny na Vysočině, Štěpánov nad Svatkou 2005, tato publikace, mezi čtenáři velmi oblíbená, se dočkala několika vydání). Mapováním kamenů na území České republiky se pak zabývá muzeum v Aši, které vydalo k této problematice poměrně obsáhlou knihu. O smírčích kamenech na Polensku můžeme nalézt zmínky v regionálních publikacích, avšak souborná publikace o nich, bohužel chybí, což se snaží napravit tento příspěvek. Kamenům na katastrech Janovice a Skřýšov se věnoval pan Stanislav Sobotka (Pamětní kameny a kříže obce Janovice a osady Skřýšov, Město Polná 2007), obdobnou brožuru pak sepsal pan Jindřich Coufal ze Zhoře (Kamenné kříže v katastru obce Zhoř, Linda Polná 2004). Obě dvě publikace se však smírčím kamenům na katastrech daných obcí věnují pouze okrajově. Poměrně zajímavý článek o smírčích kamenech na Vysočině vyšli např. na stránkách Vlastivědného sborníku Vysočiny či Vlastivědného věstníku moravského, kde byli zmíněny i kameny z Polenska. Na stránkách Polenského zpravodaje po roce 1990 kameny popisovala i polenská kronikářka Milada Kislingerová v kapitolách nazvaných „Pod Jiříkovým kamenem...“

V roce 2008 pak autor tohoto příspěvku napsal na stránky Polenska (kulturně – historického a vlastivědného sborníku) stat' s názvem Starobylé kameny v okolí obce Hrbov. Ovšem souborný soupis všech kamenů na Polensku vychází tímto příspěvkem úplně poprvé. Snažil jsem se popsat všechny kameny, které se v Polné i v jejím okolí nachází, fotografie pak zachycují aktuální stav. Ke každému kameni je pak přidán popis, rozměry a také pověst či legenda, která se k danému objektu vztahuje. Dále též také citace literatury. U některých kamenů záměrně neuvádím přesné místo lokace, aby nedošlo k jejich poškození, či ztrátě. U některých kamenů, které jsou například uloženy v Lapidáriu na polenském hradě (Městské muzeum Polná) se mi bohužel nepodařilo dohledat místo jejich původu.

Než si přiblížíme a popíšeme jednotlivé kameny, pojďme se podívat na jejich původ. Jsou to zhruba metrové kameny, na nichž je vytesán např. kříž, letopočet či krátký text. Obvyklým symbolem, vyskytujícím se na smírčích a pamětních kamenech pak bývá militantní symbol: sekyra, bodák, puška, dýka, oštěp či meč. V Evropě se v současné době nachází zhruba 2500 kamenů, nejvíce jich je pak v Irsku, Bretani, Německu, Rakousku, Polsku, na Ukrajině, ve Skandinávii a také u nás. V Maďarsku či na Slovensku byste však smírčí kameny hledali marně.

Středověk byl temný a také jeho zákony, kde platilo: smrt za smrt. Nebyl – li sjednán soudem smír, či náprava, docházelo mnohdy ke krevní mstě. Takováto radikální a drastická řešení se časem zmírnila a hledalo se, hlavně mezi šlechtickými rody (poddaný, který spáchal trestný čin a byl potrestán, např. popravou, ubyl feudálovi jako pracovní síla z jeho panství) mírnější řešení tohoto problému. Provinilec se tedy mohl vykoupit ze svého činu a hříchu, pozůstalým platil pokutu, nechával sloužit mše svaté, daroval kostelu vosk na svíčky a na místě násilného činu pak musel vztyčit kříž či kámen, který zhotovil sám. Pokud má kámen zkřížená břevna, pak je to kříž smírčí, pokud je na kamenné

desce vytesaný kříž, nazývá se pak křížovým kamenem.

Výzkumem smírčích křížů a kamenů se od roku 1983 věnuje ve spolupráci s ašským muzeem Společnost pro výzkum kamenných křížů. V roce 1995 bylo zaevidováno na našem území 1295 zajímavých kamenů, v roce 2002 4221 položek (2022 kamenné kříže, 920 mezníků a hraničních kamenů, 1122 malé památky, 147 kamenných křížů na hranicích našich sousedů). Kameny zapsané do evidence každoročně přibývají, stejně jako se kameny ztrácejí...

Smírčí kameny byly vztyčovány především ve 14. až 16. století (15. století je pro smírčí kameny typické tím, že začínají být zdobné, ve století šestnáctém se začíná objevovat letopočet spolu s krátkým textem). Funkce smírčích kamenů, jako vyrovnání s pozůstalými zaniká po třicetileté válce, tudíž jsou kameny v tomto období vztyčovány již jenom jako připomínka nešťastných událostí. Polenská kronikářka **Milada Kislingerová** k Pamětním kamenům uvádí: „*Po krajině jsou roztroušena drobná svědectví času, drobné kapličky, sochy svatých, Boží muka, staré mezníky. Zvláštní a trochu tajemnou kapitolu tvoří pamětní kameny nebo smírčí kříže.*

Na svých místech stojí dávno, často od středověku, a my se můžeme jen dohadovat o jejich účelu. Někdy jsou opředeny pověstmi, jindy je lidé mlčky a samozřejmě přijímají jako něco, co je tu odjakživa a nad čím se proto není třeba příliš zamýšlet. Podobné kameny měly různý účel. Některé z nich měli funkci ukazatelů a řídce lemovaly staré zemské stezky, jiné označovaly celní místo nebo celní hranici. Některé z nich měly pravděpodobně funkci mezníku nebo hraničního kamene. Podle jedné teorie se častěji stavěly v místech s větší hustotou německého obyvatelstva. Kameny také mohly označovat místo neštěstí nebo významné události, další mají snad nejromantičtější původ (ale to je jistě věc názoru) – jejich postavení bylo součástí pokuty a pokání za spáchaný zločin. Některé symboly na nich byly se vši pravděpodobností výstražné, často se objevuje sekýra, ruka s mečem nebo meč samotný jako upozornění, že cesta nebo území je pod ochranou práva.“

Pavel Valenta z Jihlavy uvádí:

Pamětní kameny

Do této skupiny památek patří kamenné kříže, křížové kameny, kruhové stély zhotovené z jednoho kusu kamene.

Ztvárnění kříže a další výzdoba vypovídá o řemeslné dovednosti tvůrce a vypovídá o původu kamene. Výzdobou bývají označovány symboly zobrazující vražedné nástroje, nářadí, erby, ale třeba i text nebo letopočet. V České Republice se na pamětních kamenech objevují texty převážně v češtině a v němčině.

Pamětní kameny je široká skupina památek nejrůznějšího původu. Do této skupiny patří monolitické kamenné kříže a kamenné desky s vyobrazením kříže, staré náhrobní kameny, kameny označující hranice, apod...

Smírčí kříže - jsou kamenné památky, které vznikaly na základě smlouvy mezi viníkem a poškozeným. Tato smlouva určovala rozsah a způsob odškodnění. Jednou z kritérií těchto smluv mohla být i stavba památného kamene v místě nešťastné události. Nejstarší smírčí smlouvy na našem území (ČR) jsou datovány do konce 14. století. V průběhu 16. století byla tato forma narovnání již na ústupu a definitivní konec smírčích smluv nastal v roce 1627 pro Čechy a 1628 pro Moravu, kdy bylo po bitvě na Bílé Hoře vydané Obnovené zřízení zemské. Památky tohoto typu jsou rozsety po celé Evropě. Největší počet jich je v Německu, Rakousku a Polsku. Velké množství smírčích křížů se nachází v severozápadním pohraničí České Republiky.

Z tohoto důvodu je obecné označení pamětních kamenů jako smírčí nepřesné a zavádějící. K tomu, aby kámen mohl být takto po právu označen, by bylo zapotřebí dochování smírčí smlouvy. V mnoha případech, ale nedošlo ani k sepsání jakéhokoliv dokumentu a vše se řešilo pouze ústní dohodou. Jedná se tedy o velmi malou skupinu mezi pamětními kameny.

Pamětní kameny - byly vztyčovány v místech tragické události většinou příbuznými oběti. Jako připomínka smrti nebo jako místo k zastavení a pomodlení.

Hraniční kameny - sloužily pro zlepšení orientace po pozemcích. Jedná se o kameny označené iniciálami nebo celými názvy panství, popř. textem, letopočtem, číslem. I na hraničních kamenech bývá zobrazován symbol kříže. Většinou se jedná o kříž řeckého typu a většinou bývá jeho vyobrazení

drobnější, než v případě pamětních kamenů.

Vysočina je na tyto památky jedním z nejbohatších krajů na území České Republiky.

Katalog kamenů na Polensku

Tento soupis obsahuje soubor kamenů, které se v současné době (tj.2018) nachází na Polensku. Katalog obsahuje popis kamene, rozměry, pokud se podařilo zjistit, tak i legendu, či pověst, která se k danému objektu vztahuje a taktéž aktuální stav popisovaného kamene. Velmi cennými a doplňujícími prvky jsou pamětnické vzpomínky osob z jednotlivých lokalit. Neboť ochota a zajímavé vzpomínky místních byli cennými informacemi pro doplnění strohých informací. Podkapitolu potom tvoří ztracené kameny z Polenska. V závěru poté Literatura a prameny, z kterých jsem pro tento příspěvek vycházel. Velké díky a mé zvláštní poděkování patří panu Pavlovi Valentovi z Jihlavy, který se zabývá dlouhodobě výzkumem kamenných památek nejenom v našem regionu a doplnil a pomohl mi s mnoha cennými informacemi či radami, kterých si vážím. Taktéž děkuji svému kamarádu Janu Prchalovi, s kterým jsme na podzim roku 2018 mapovali a dokumentovali níže popisované kameny, které mnohdy najít, bylo velké dobrodružství....

Kamenný kříž u Arnolce

(Arnolec - 0182)

Po pravé straně silnice z Arnolce do Staje, se asi jeden kilometr za obcí nachází velký kamenný kříž. Jeho rozměry jsou: 131 x 98 x 30 cm, čímž se řadí mezi největší kříže tohoto typu na Vysočině. Má tvar klínového kříže s okosenými hranami a mírně se rozšiřujícími rameny. Svislé rameno vychází z užšího dříku. Povrch kamene je hladce opracovaný.

Při pátrání po pověstech, které provázejí vznik tohoto kříže, by Vám mohli místní obyvatelé vyprávět o násilné smrti řezníka, který zde byl kdysi oloupen a zavražděn. Tuto tragickou událost dokládá i pomístní název nedalekého lesa: „Řezníkovo borovi“.

Dále se traduje, že kamenný kříž pochází z dob křížáckých válek nebo je také nazýván křížem cyrilometodějským, ale s největší pravděpodobností tento kříž označuje místo setkání Ludvíka I. Jagellonského se zástupci českých stavů na česko-moravské hranici. Této době odpovídá i jeho ztvárnění v pozdně gotickém stylu.

Událost popisuje František Palacký v Dějinách národu českého, v pátém dílu věnovanému mimo jiné i kralování Vladislava II. A Ludvíka I. v letech 1471 - 1526. Autor uvádí: O cestě své do Čech a do Prahy dával Ludvík sám zprávy palatinovi Štěpánu Bathorymu. Hnuv se z Brna, uvítán jest na pomezí českém (za Polnou a vsí Janovicemi, dne 22. Března 1522) od pánův Lva i Vojtěcha z Pernštejna v čele téměř veškerého panstva i hojného počtu rytířstva českého, též Pražanův a jiných měst vše ozdobně připravených, v širém poli, s velkým všech očekáváním.

Z textu sice přímo nevyplývá, že by se místo setkání nacházelo poblíž Arnolce, ale faktem je, že král Ludvík I. vycestoval s doprovodem z Brna a že jeho cesta do Prahy vedla po frekventované cestě přes Německý, dnes Havlíčkův Brod. Přitom nemohla minout Velké Meziříčí, Měříň a ve směru na Polnou či Janovice vedla přes Arnolec. Palacký nepochybně vycházel z dochovaných archivních pramenů popisujících Ludvíkovo uvítání „někde“ za Polnou a Janovicemi, kde probíhala česko - moravská hranice.

Kříž na památku utopeného bratra

(Dobroutov - 0785)

Přírodní kámen s negativním obrysem jetelového kříže se nachází v remízku nad Zhořským potokem. Asi 30 metrů od domu č. p. 2. Tento kámen bez větších tvarových retuší má rozměry: 75 x 130 x 90 cm.

Ke kameni se váže smutná událost z 60. let 20. století, kdy se v potoce utopil malý chlapec z domu pod kamenem. Jeho bratr, který se v sedmnácti letech vyučil kameníkem, vytesal do kamene křížek na jeho památku.

Klusáček

(Hrbov - 0786)

Křížový kámen stojí severovýchodně od obce Hrbov na okraji lesa Koloví. Od silnice je vzdálen více než 1 km.

Je to jednostranná deska s poškozenými hranami. Na přední straně je v orámovaném poli reliéf klínového kříže. Pod levým ramenem je pozitivně vyobrazena ostrev. V levé horní části je rytý obrys připomínající šipku směřující hrotem dolů (mohlo by se také jednat o okovaný konec radlice). Rozměry: 82 x 42 x 28 cm.

Podle nejrozšířenější místní pověsti zde kanec zabil sedláka. Pověst vypráví, že sedlák Klusáček chytil sele a na to na něj zaútočila rozzuřená bachyně. Sedlák se pokusil zachránit útekem na strom, ale ani to se nepodařilo. Bachyně strom podryla a Klusáčka rozsápala.

Někteří badatelé považují kámen za mezník a spojují ostrev se znakem pánu z Lipé, kteří měli ve znaku dvě zkrřížené ostrve a vlastnili Polnou v I. polovině 14. století.

Kámen dříve stával na křižovatce polních cest, asi o 50 metrů na jih. V padesátých letech 20. století byl při zcelování polí přenesen na své současné místo.

Bezedná jáma

(Hrbov - neuvedeno)

Kámen s rytinou kříže byl objeven panem Drahošem Brabcem dne 24. ledna roku 2015. V květnu téhož roku byl kámen vykopán a očištěn.

Nachází se na zbytku hráze zaniklého rybníka Míhal v katastru obce Hrbov. Asi 200 metrů od rybníka Baba.

Jedná se o plochý kámen nepravidelného tvaru, přičemž se od paty k temeni úkosem z levé strany zužuje. Na přední straně je rytina latinského kříže. Rozměry 85 x 70 x 16 cm.

Dříve vedla po hrázi dnes zaniklého rybníka cesta do Záborné. Jedno z míst pod hrází je dodnes

označováno jako *Bezdná jáma*. Podle tradované pověsti se v tomto místě při cestě ze Záborné do Hrbova převrhl svatební kočár a svatebčané utonuli. Dodnes se údajně dochovaly i zrezivělé obruče ze svatebního vozu. Jedna z nich je umístěna u kamene.

Podle mapy stabilního katastru z roku 1838 by se ale také mohlo jednat o hraniční kámen mezi Polnou a Hrbovem.

U Samotína

(Janovice - 1410)

Kámen s rytým křížem se nachází ve Špitálském lese v katastru obce Janovice. Asi 500 metrů po levé straně od silnice Janovice - Rudolec. Ke kameni vede cesta, která odbočuje jako poslední před vrcholem stoupání silnice do Rudolce. Místu se říká "U kalicha" nebo "Na Mandě."

Původní ústní zpráva nás informuje o řezníkovi (snad evangelického vyznání), který vedl touto cestou býka. Rozzuřené a splašené zvíře zde řezníka usmrtilo a tak tuto tragickou událost prý zde dosud připomíná tento kámen.

Další zprávu o tomto místě podává Zdeněk Jaroš z Poděšína (v roce 2006) na základě výpisu z kroniky Václava Flesara z Benátek u Jimramova. Zde je mj. uvedeno: „... Dne 16-ho julis léta 1693, když jsme v neděli odpoledne tam byli náhle z lesa Špitálského více jak dvacet žoldněrů s ručnicemi se vyrojilo a mnichů několik. To pak řež velká nastala a několik se z nás jim stavělo silně. Ostatní se snažili zachrániti úprkem rychlým. My pak běželi jsme podél lesa toho k Poděšínu a jiní k Rudolci, Janovicím, Stáji i jinde. Když všechno uklidnilo se, tak jsme se dozvěděli, že zabiti na místě byli 2 chlapi ze stáje, 1 z Chroustova, 2 dívky velké z Rudolce. Také o život přišel ten kazatel, řezník náš bratrský z Polné Jakub Holý. On silně posekaný byl a na šibenici zavěšený hned na místě tom. Škoda toho řezníka, kazatele dobrého, který let mnoho zpátky všem nám Bratrům českým dobro poskytoval pro duši i naději naši. Amen....

Rok 1698: Někteří lidé, co ještě Bratři čeští jsou peníze složili a domluvu mezi sebou učinili, že postaví na místě tom, co Jakoubek - kazatel lidový bratrský zabítý byl, kámen památný.

Do Polné na panství jsme se vypravili se suplikou (prosbou), aby povolení jsme dostali. Slíb jsme jim dali, že žádné srocování konati se nebude a všechno cestou pokojnou uděláno bude... Zástupci hraběte Ditrichštejna nás přijali... a řekli nám toto: Když žádné rebelie činiti nebudem, ať nějaký ten kámen vsaditi můžeme na straně české. Že však abychom peněz na tu věc zbytečnou nežádali, sami si to zaplatili a práci potřebnou vykonali kromě času robotního a svátečního... Hned jsme po domluvě ten kámen v Polné zhotoviti dali, na které jest datum ten a jméno Jakoubek vytesáno s tím nápisem na straně jedné. Na straně druhé jest sekyra řeznická, toť stav jeho a kalich náš, což příslušnost k církvi Bratrské jest: Na Mieste teym, zabiteg Byv człowiek Dobry - Řeznig z Polny Gakoubek zwany Syn Dobreg Cyrkwy Bratrski - To stalo sie Dnia 25-ho julis - Lietha Panie 1693.

Doslov: Zdá se, že zápisy v kronice nejsou hodnověrné... Při jejich posuzování není možné, aby se na obrácenou malou plochu kamene vešel uvedený nápis se sekyrou a není zde ani náznak zaniklých písmen. I možná domněnka je, že byl kdysi kámen vyměněn.

/Zpravodaj obce Janovice/

Je to hrubě opracovaná jednostranná deska. Na přední straně je přes celou plochu rytý kříž. Ten je tvořen pouhým křížením rýh. Pod levým ramenem je též rytý kalich a pod ním erbovní štítek (?). Někteří badatelé v něm vidí znak pánů z Kunštátu, protože v horní polovině jsou patrná tři břevna. Jiní badatelé interpretují horní předmět jako přesýpací hodiny (?) - symbol pomíjivého zemského času. Rozměry kamene jsou: 56 x 51 x 17 cm.

Kámen byl znovu nalezen pracovníky Muzea Vysočiny v roce 1980.

Křížový kámen u cesty do Záborné
(Polná - 0326)

Oboustranná deska se zaoblenými hranami. Na přední straně je reliéfně latinský kříž na žerdi. Na zadní straně je negativně kolo se čtyřmi reliéfními a čtyřmi negativními výsečemi.

Takto popsal PhDr. Zdeněk Jaroš křížový kámen, který se nachází asi 50 metrů za obcí Polná. Kámen je umístěn na pravé straně silnice do Záborné.

Podle pověsti stojí na místě, kde pod převráceným vozem zemřel sedlák.

Jiná pověst vypráví, že se jedná o vzácný mýtný kámen.

Rozměry kamene jsou: 71 x 40 x 12 cm.

Kamenný kříž v Nerudově ulici
(Polná - 0654)

Hrubě opracovaný kamenný kříž s částečně uraženým pravým ramenem je zazděný v průčelí domu č. 22 v Nerudově ulici. Kříž má rozměry: 116 x 62 x _ cm.

Do roku 1964 stál na svém původním místě u rybníka, kde připomínal tragickou událost, která se zde podle pověsti stala.

Pověst zpracoval pan Jan Prchal v knize Sto a jedna pověst z Polné a okolí.

Takzvané smírčí kameny umísťovali lidé v místech neštěstí, při nichž zemřel člověk. V Polné a okolí je podobných němých svědků tragických událostí více.

Záhadný smírčí kámen stával v Polné u zaniklého rybníka Plaz pod dolní bránou. Po zrušení a zavezení rybníka lidé kámen přemístili. Byl vsazen do zdi jednoho z domů naproti bývalé továrně na výrobu škrobu. Tím památku fakticky uchránili před zmizením nebo zničením. Na první pohled zjistíme, že hrubě otesanému kamennému kříži chybí pravé rameno.

O vzniku kříže koluje dodnes zvláštní pověst.

Jistý pytlák z Polné lovil rád po nocích ryby. Možná byl z chudé rodiny a rybí maso bylo zdravým a chutným doplňkem ve skromné stravě. Jednou v noci opět vyrazil pytlačit. Každý rybář ví, že při lovu na udici se musí na úlovek čekat dlouho, častokrát i několik hodin. Aby rybář dosáhl svého, musí být při chytání ryb trpělivý. Stejně tak pytlák prožívá určité napětí a odměnou bývá pěkná ryba a hluboké vnitřní uspokojení.

Lidé, kteří brzy ráno přecházeli hráz rybníka, našli pytláka mrtvého. Vykládalo se, že chytil nezvykle velkého úhoře a ten ho uškrtil, z pomsty za to, že byl pytlákem uloven. Na památku smutné události byl v místě zasazen zmíněný smírčí kámen.

/Sto a jedna pověst z Polné a okolí, Jan Prchal, 2015/

Ukrytý pod zemí

(Polná - 0657)

Jednostranná deska s olámanými hranami a uraženým horním rohem. Na přední straně je v orámovaném poli reliéfně vyobrazen tlapatý kříž na žerdi. Pod oběma břevny jsou reliéfně vyobrazeny meče směřující hrotem dolů. Rozměry: 137 x 65 x 17 cm.

K tomuto kameni se váže pověst o ženě a dvou dětech, kteří v těchto místech zahynuli po zásahu bleskem.

Jiná pověst vypráví, že zde za velkých mrazů umrzla žena se dvěma dětmi. Pověst zpracoval pan Jan Prchal v knize Sto a jedna pověst z Polné a okolí.

Již ani nevíme, jak se nešťastná matka skutečně jmenovala. Jeden ze zápisů pamětníků poznamenává, že byla sestrou rolníka Kasala z Brzkova a šla jednou před mnoha lety se svými dvěma malými dětmi pěšky domů do Polné. Jiná pověst sděluje, že šla cestou opačnou, tedy do Brzkova. Ale..., kdo ví?

V tom roce byla tuhá zima, sníh a mrazy držely a nechtěly povolit. Časté husté sněžení doprovázely i fujavice. U Kasalů v Brzkově byla na návštěvě hospodářova sestra se svými ratolestmi. Přišla nečekaně, neohlášena, pro trochu brambor. Její bratr byl zrovna v krčmě, tudíž poskytla nějaké zemáky švagrová té ženy. Přestože bylo ještě dopoledne, venku se setmělo. Obloha se zatáhla, tmavá hustá mračna přinesla další sněhovou nadílku. Matka poděkovala za brambory a rozhodla se, že s dětmi půjde nazpět domů do Polné, aby ještě stihla připravit nuznou večeři.

Vydala se tedy na cestu, zahalena do plédu, s ruksakem na zádech. Děti ještě více zakryla vypůjčenými šálami, aby je co nejlépe ochránila před třeskutou zimou. Cesta byla svízelná. Sněhové vločky poháněny větrem bodaly nepříjemně do tváří, v zaváté silnici se nohy namáhavě vlekly. Směr určovaly pouze stromy podél cesty. Z polí se metlo a procházet většími a většími návějemi - nic příjemného. Děti měly pláč na krajíčku, ale trojice již kráčela od Brzkova z kopce dolů, k mostku pod

Obecnikem. Matka odhadovala, že pod lesem nebude tolik foukat, chvíli si odpočinou a do Polné je to již kousek.

Vánice nepolevovala, mrazivý vítr ještě více zesílil a rozvířoval sněhové vlny, jednu za druhou. Hustá a neprůhledná chumelenice a k tomu vichr! Žena něco podobného nikdy nezažila. Děti nařikaly a prosily matku, ať alespoň na chvíli zastaví, že již dál nemohou.

Tady u silnice za mostkem bude vhodné si oddechnout. Tolik už nefučí a je zde takový dolík, příhodné místo pro odpočinek. Matka odstranila vrstvu napadaného sněhu, sundala ruksak a znavena usedla. Vysílené a promrzlé děti přivinula k sobě, aby je zahřála. Každé z jedné strany objala, zavinula svým plédem. Únavou se všem nejdříve začaly klížit oči, pak se již dostavil spánek. Sníh padal hustěji, vítr neustal.

Na druhý den ráno projížděly po silnici sáně obchodníka Chalupy z Polné. Koně jen ztěžka táhli povoz vysokými vrstvami sněhu pod Svatoňovým kopcem. Chalupa si náhle všiml lidské postavy, zaváté sněhem. Susedla a šel se podívat, kdo tam pod vrstvou bílé nadílky leží. S hrůzou zjistil, že je zde na kost zmrzlá žena a dvě malé děti. Nemeškal a pobídl koně, aby byl co nejdříve v Brzkově. Hrůzný nález oznámil rychtářovi a ten zajistil vše potřebné.

O lidské tragédii si lidé ještě dlouho vykládali. Na místo posledního odpočinku matky a dvou dětí, kterému se říká "U Zmrzlíka", pak umístili smírčí kámen s jedním velkým a dvěma malými kříži, vytesanými na památku hrozného lidského neštěstí.

/Sto a jedna pověst z Polné a okolí, Jan Prchal, 2015/

Kámen se nachází asi v polovině cesty mezi Polnou a Brzkovem. Po pravé straně silnice. V břehu před lesem. Místu se říká „U zmrzlých“.

1. 7. 2006 byl zcela odkryt, zdokumentován a poté znovu zakryt.

V současné době leží kámen v poloze na zádech pod zhruba třiceti centimetry zeminy. Místní obyvatelé si nepřáli jeho odkrytí.

Starý náhrobní kámen

(Polná - neuvedeno)

Velký pamětní kámen, který pochází pravděpodobně z 15. století, je zasazen v podloubí služebny Policie. Pod děkanským kostelem Nanebevzetí Panny Marie. Dříve se nacházel u vstupu do kostela, kde byl součástí dlažby. Na své současné místo byl usazen členy Klubu Za historickou Polnou.

Je to jednostranná deska. Na přední straně je v orámovaném poli špatně znatelný reliéf golgotského kříže s hrotovým zakončením ramen. Pod rameny kříže jsou zbytky dalších reliéfů. Mohlo by se jednat o dělený letopočet.

Jedná se zřejmě o náhrobní kámen, čemuž nasvědčuje i to, že nemá neopracovanou spodní část. Kámen by mohl pocházet ze hřbitova přilehlého k původnímu gotickému kostelu Matky Boží. Tento hřbitov byl zrušen v roce 1699, při zahájení stavby nového barokního chrámu Nanebevzetí Panny Marie.

Kámen z obce Rybné

(Rybné - 0081)

30. Na silnici z Polné do Třebíče na křižovatce se žďárskou na kraji lesa Žďěrák zvaného, nedaleko sem přenešený, leží vřesem obrostlý kámen, 130 cm dlouhý, 48 cm široký, 13 cm tlustý, na kterém

*vytesán kříž latinský 95 cm vysoký s patou 25 cm vysokou a rameny paralelními, 11 cm širokými. Na rameni horním má vyhloubené 3 a na dolním 4 příčné, mělké žlábký. Zdá se, že to má znamenati, že tu jest prošlo 7 osob. Nedaleko prý byl od bujné mládeže rozbit ještě jeden podobný kříž.
/Sbírka žulových křížů, MUDr. Leopold Fritz, 1895/*

Takto popsal křížový kámen z obce Rybné MUDr. Leopold Fritz ve své Sbírce žulových křížů z roku 1985.

Původně se kámen nacházel u křižovatky silnic Lipina - Rybné - Nadějov. V roce 1998 byl ale kvůli obavám o jeho zcizení přemístěn starostou obce do budovy Městského úřadu v Rybném. Od roku 2010 je umístěn v centru obce.

Je to jednostranná deska s poškozeným pravým horním rohem a zaoblenými hranami. Na přední straně je reliéf patriaršího kříže. Další výzdoba není patrná. Rozměry kamene jsou: 88 x 45 x 15 cm.

Podle místní pověsti byl kámen postaven sv. Cyrilem a Metodějem za jejich misijní cesty.

Kámen ze zámečku (Ždírec - neuvedeno)

V obci Ždírec u Jihlavy se u firmy Dubnova pila nachází křížový kámen. Kámen je umístěn na skalce u druhé vstupní brány, která slouží zároveň jako vjezd těžké zemědělské techniky.

Je to jednostranná deska se zakulaceným temenem. Na přední straně je reliéf latinského kříže s mírně se rozšiřujícími rameny. Kámen se od paty kříže, kde měří 30 cm, rozšiřuje. V místě vodorovného ramene má deska rozměr 49 cm. Spodní část desky je velmi hrubě opracovaná. Rozměry: 105 x 49 x 27 cm.

Kámen našel pan Josef Duben v hospodářských prostorech patřících k domu č. p. 9 ve Starých Horách. Zhruba v roce 2005 kámen umístil na současné místo.

Podle původního umístění a popisu by se mohlo jednat o kámen zmiňovaný ve Sbírce žulových křížů od doktora Leopolda Fritze. Ten pod poznámkou č. 64 zapsal:

*64. U strážnice transversální dráhy č. 56. K 881 vyčnívá vedle meze asi 16 cm temeno kamene s horním ramenem kříže z ornice. Po odkopání její až na 50 cm shledala se výška kamene 104 cm, šíře 40 cm a tloušťky 23 cm. Výška kříže 60 cm, šířka 32 cm, ráz latinský, je nepatrně vypuklý a ramena nemnoho šířená. Pod pravým příčným ramenem leží napříč jakýsi výstupek 14 cm dlouhý, není však možno poznati, co znamená. Ostatně jest jen málo porouchán.
/Sbírka žulových křížů, MUDr. Leopold Fritz, 1895/*

Kámen je v současné době evidovaný jako ztracený pod číslem 2181.

Torzo náhrobního kříže

(Ždírec - neuvedeno)

Torzo kamenného kříže našel pan L. Pečenka při stavebních úpravách v roce 2013.

Jedná se o horní část klínového kříže. Spodní část je uražena těsně pod vodorovnými rameny. Hrany jsou olámané. Ramena mírně nesymetrická. Rozměry: 19 x 28 x 14,5 cm.

Vzhledem k rozměrům se zřejmě jedná o náhrobní kříž. Ten by mohl pocházet z doby do roku 1888, kdy se pohřbívalo v prostranství okolo kostela.

K místnímu hřbitovu se váže následující pověst:

Ve středověku se kvůli válkám začaly šířit různé nakažlivé nemoci. Bylo tomu tak i ve Ždírci, kde se po sedmileté válce rozmohla cholera. Vzhledem k velkému počtu obětí rychtář rozhodl, že všechny oběti této choroby budou pochovány na novém pohřebišti za obcí a ne na hřbitově, který tenkrát stál okolo kostela. Jednoho dne onemocněla i farská hospodyně. Před smrtí poprosila svého chlebodáře, pana faráře, aby ji nepohřbíval na cholerový hřbitov, ale na ten u kostela. Nařízení je však nařízení a žena byla pohřbena na novém hřbitově. Duchovní však na svůj slib nezapomněl. V noci mrtvolu potají vykopal a pohřbil u kostela pod stromem. Od té doby se každou noc děly podivné věci. Po odbytí dvanácté se na střeše kostela u velkého kříže ozvalo hrozné dunění, jako kdyby měly spadnout všechny šindele. Poté se ze hřbitova ozval pláč a bědování. Tehdy ještě v noci každou ves střežil noční hlídač. Ten ždírecký pracoval zároveň jako hrobník a na noční službu si přibral pomocníka. Při pomocníkově první službě se jako každou noc ozval rachot i nářek ze hřbitova. Hlídač se svého

*mladého pomocníka snažil uklidnit tím, že se tak děje každé noci. Avšak mladý Wenzl Petschenka se nenechal odbýt. Vydal se na hřbitov za bolestně nařikajícím hlasem. Ihned v něm poznal přívětivou farskou hospodyni a vyslechl si její prosbu - chtěla se vrátit na své původní místo na novém hřbitově. Ráno mladík vše vypověděl panu faráři. Ten další noci nebohou ženu vykopal a znovu pohřbil na její přidělené místo posledního odpočinku na cholero­vém pohřbišti. Poté nastal klid.
/Ždírec 1233 - 2013, J. Lánová, I. Pavlíková, J. Pospíchalová, 2013/*

Kamenný kříž u Měšína (Měšín – 1029 ztracený)

7. Na silnici jihlavsko - polenské u kil. 8,4 mezi Měšínem a Ždírcem stojí kamenný kříž, vyčnívající 70 cm ze země. Šířka přes ramena obnáší též 70 cm. Úprava jeho jest čistá, osmihranná neb vlastně čtyřhranně s otupenými hranami. Končiny ramen jsou zvětřáním zakulaceny, znaků na něm nepoznati žádných, aniž dohledati se nějaké pověsti. Tento kříž ukazuje patrně typus řecký a stojí na rozhraní česko-moravském.

Takto popsal tento dnes již ztracený kamenný kříž MUDr. Leopold Fritz ve své Sběrce žulových křížů z roku 1895.

Jedná se o rovnoramenný monolitický kříž s okosenými hranami. Povrch kamene je hladce opracovaný. Jeho rozměry jsou: 70 x 70 x _ cm.

PhDr. Zdeněk Jaroš v knize Pamětní kameny na Jihlavsku uvádí, že podle místní tradované pověsti zahynul v těchto místech sedlák, kterému se od hořící dýmky vzňala fůra se senem.

Tento kříž mimo jiné sloužil jako poznávací znamení v dobových mapách, které značilo určité katastrální území pod názvem "U kamenného kříže". Na již zmíněné českomoravské hranici se měl dále nacházet i křížový kámen s malými čitelnými nápisy. Zde se říkalo "U Třech Židů". Název vznikl dle tvrzení, že v těchto místech došlo k loupežné vraždě tří židovských obchodníků. Ti touto cestou měli putovat do Polné či Jihlavy. Ani jeden kámen však nebyl dosud nalezen a o jejich přítomnosti svědčí pouze poznámky MUDr. Fritze.

Na Hrbovském kopci (Polná - neuvedeno)

Tento dnes ztracený křížový kámen se dříve nacházel u silnice na Hrbovském kopci v katastru obce Polná.

Byla to hrubě opracovaná oboustranná deska s olámanými hranami a poškozeným temenem. Na přední straně byl přes celou plochu negativně latinský kříž, vytvořený pouze křížením rýh. Na zadní straně stejně provedený kříž patriaršá. Rozměry: 50 x 30 x 20 cm.

Kámen byl zřejmě naposledy dokumentován ještě v sedmdesátých letech 20. století. V roce 1983 byl vyňat z památkové ochrany.

Jiří Jakeš

Zdroje:

S.Sobotka: Pamětní kameny a kříže obce Janovice a osady Skryšov, Polná 2007

J.Coufal: Kamenné kříže v katastru obce Zhoř, Linda Polná 2004

Z.Jaroš: Pamětní kameny na Jihlavsku, Jihlava 2003

H.Jurman: Smírčí kameny na Vysočině, III.vydání, Štěpánov nad Svratkou 2005

J.Jakeš: Starobylé kameny v okolí obce Hrbov (Polensko č.2, roč. 17/2008, str. 21 – 22)

Archiv Městského muzea v Polné

Vzpomínky Josefa Lašky z Hrbova

Soukromý archiv Jiřího Jakeše

Archiv Klubu za historickou Polnou

Archiv Jana Prchala

Kol. autorů: Kamenné kříže Čech a Moravy, Argo, Praha 2001

J.Prchal: Sto a jedna pověst z Polné, Novela bohemia 2015

J.Prchal: Dvě stovky pověstí z Polné, Novela bohemia 2015

Z.Procházka – V.Navrátil: Staré kamenné kříže a křížové kameny okresu Jihlava, Vlastivědný věstník moravský, XLVIII/1996, č.2, str. 136, 142, 152

K.Rérychová: Soupis památek nemovitých a movitých – HRBOV č.9, str.2, rukopis MM Polná

H.Jurman: Ozvěny Vysočiny, Štěpánov nad Svratkou 2015

Z.Jaroš: Rukopisná a kresebná sbírka pamětních kamenů Viléma Richlého (Vlastivědný sborník Vysočiny-oddíl věd společenských, X/1996)

J.Prchal: Polná, Polná 2010

Pamětnické výpovědi osob z regionu

M.Augustin: Buková 1356 – 2006, OÚ Nížkov 2006

O.Hnízdil – L.Fiala: Arnolec 1407 – 2002, OÚ Arnolec 2002

T.Čechtický: Konec křížů v Čechách (TÝDEN č.41/1996, str. 56 – 61, foto kamene z Hrbova)

J.Prchal: Nález Kamene u rybníka Mýhal v Hrbově (Polenský zpravodaj 9/2015, str.24)

J.Prchal: Brzkov, Brzkov 2012

J.Prchal – M.Šup: Dobrouťov 1356 – 2006, Linda Polná 2006

M.Kislingerová: Pamětní kameny/Po čem si šlapeme....(Polná a okolí), Polenský zpravodaj, 10/1992, 12/1992, 1/1993, 2/1993)

Kol.autorů: Polná 1242 – 1992, Městský úřad Polná 1992

S fotoaparátem za heraldikou

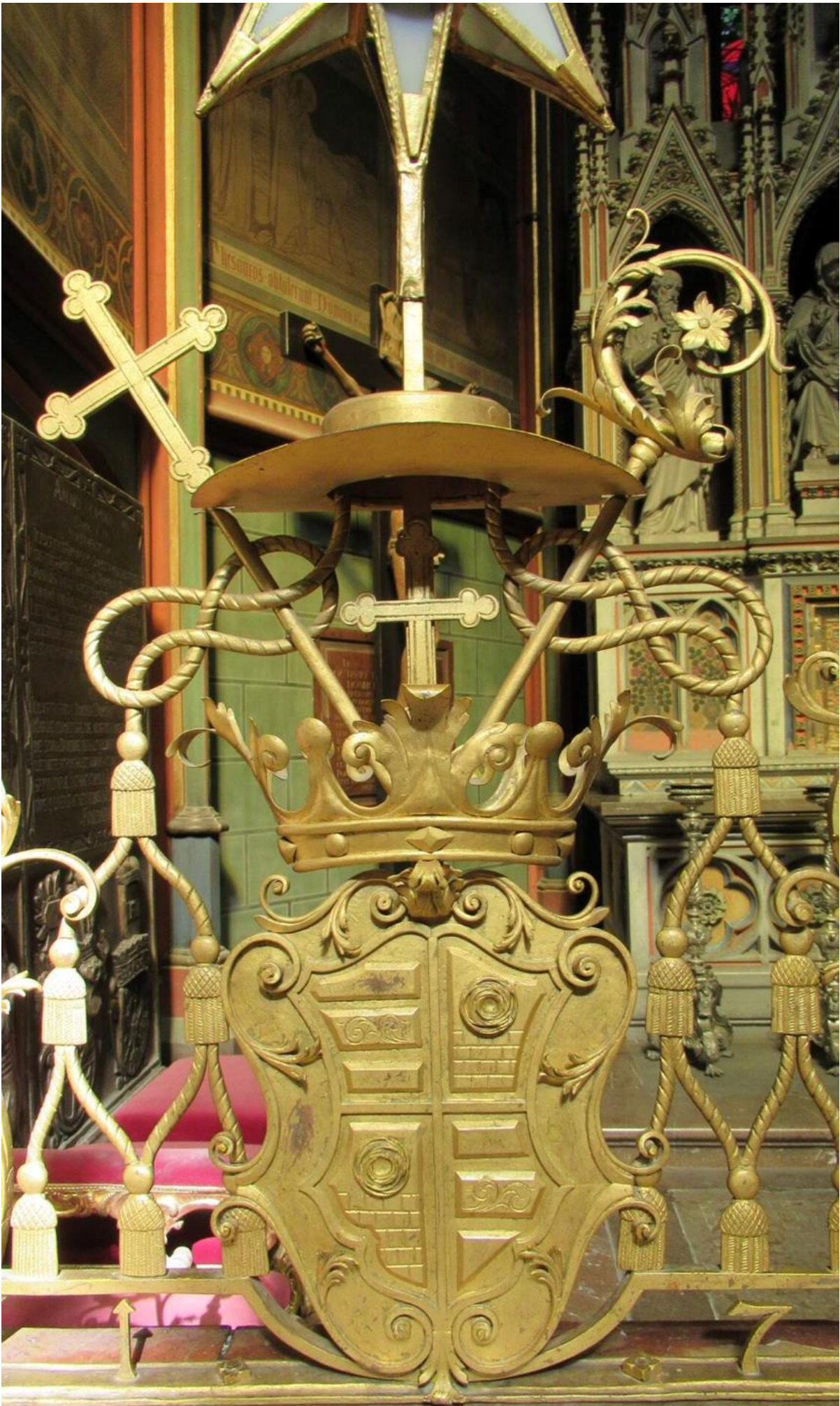
MARIAE COMITISSÆ DE, NOSTITZ, NATÆ COMITISSÆ
DE, SORA DOMINÆ IN FALCKHONAV, HEINRICHSC. RVN
LIETNITZ, SCHOCHA ET LINAY, CONIUGVM, HVIVS
SEPVLTVRÆ, I NHAC CAPELLÂ SANCTÆ ANNE, PRO
SVIS Q LIBERIS AC NEPOTIBVS AB ILLIS DESCENDENTIBVS
FVN DATORVM

OPUKOVÝ NÁHROBEK
KNÍŽETE BRETISLAVA II.
(1082 – 1100)
OILIO PARLEROVSKÉ MUZEJ

OPUKOVÝ NÁHROBEK
KATEDRÁLY SV. KATAŘINY
V PRAZE

Schwamberg

Heraldika Vítězslava Lazeckého

Náš bratr a heraldik Vítězslav Lazecký si tentokrát připravil bohatou kompilaci erbů ze své

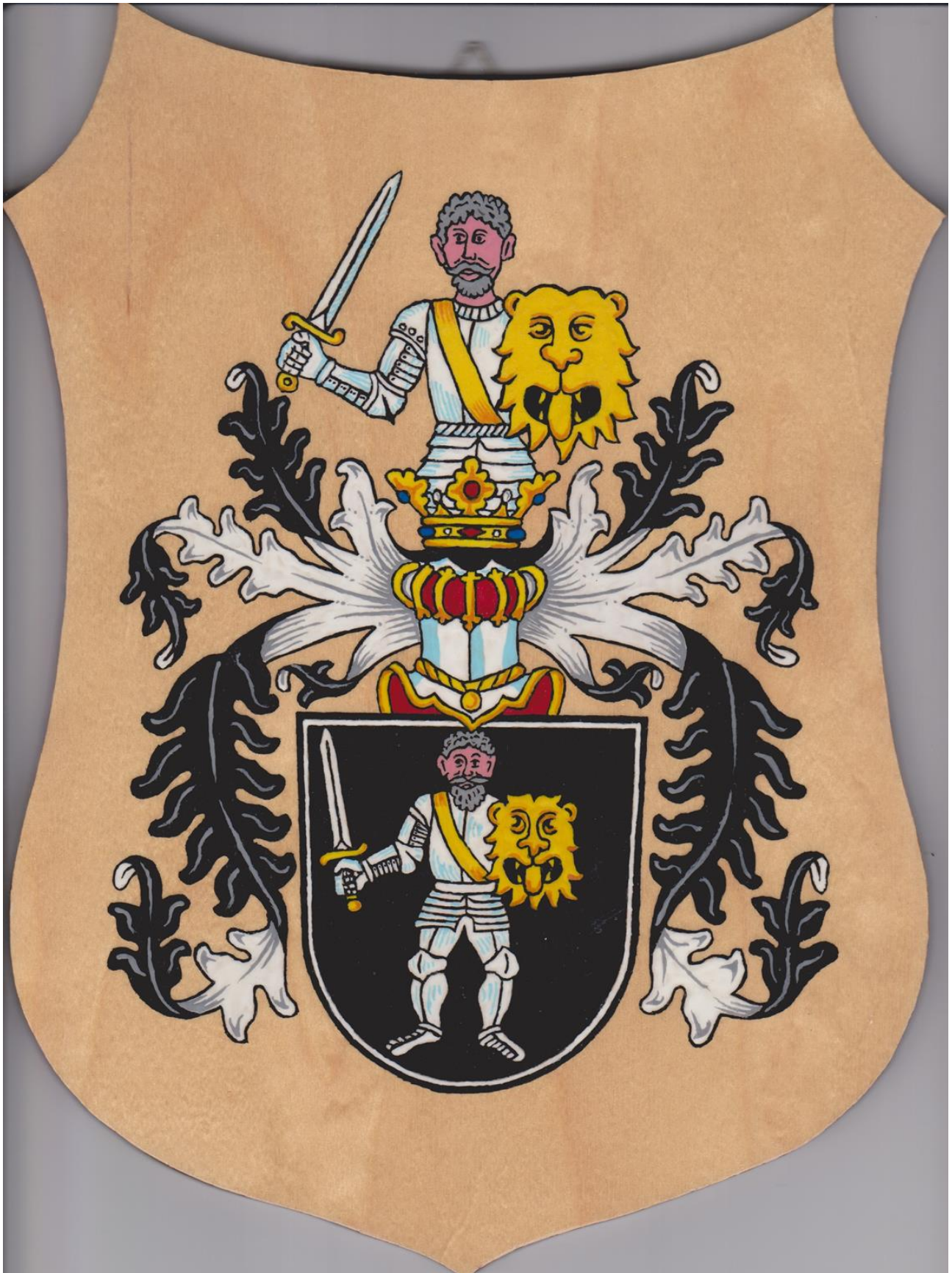
dílky. Malba erbů je jeho koníčkem a životní vášní, takže k erbům uvádíme i jeho stránky o heraldice, erbech a malování vůbec: www.heraldika.wz.cz : heraldika Lazecký : úvodní strana

Nostitz - Rieneck

Hruby z Geleni

Hilprandt z Ottenhausenu

Kinsky dal Borgo

Pálffyové z Erdodu

Hoyos von Sprinzenstein

Hoyos von Sprinzenstein